

IJTIMOIIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

VOL.3 № 3

2026

O'QUVCHILARNING MOTIVATSIYASINI OSHIRISHDA FAOL O'QITISH METODLARINING (GURUHLI ISH, LOYIHAVIY TA'LIM, O'YINLI TA'LIM) ROLI

Ollaberganova Madinabonu Xasanboy qizi

Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti, stajyor-o'qituvchi

Annotatsiya

Mazkur maqolada o'quvchilarning o'quv faoliyatiga bo'lgan qiziqishi va motivatsiyasini oshirishda faol o'qitish metodlarining pedagogik ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqotda guruhli ish, loyihaviy ta'lim hamda o'yinli ta'lim metodlarining o'quvchilarning bilish faolligi, mustaqil fikrlashi va ijodiy yondashuvini rivojlantirishdagi o'rni yoritilgan. Faol o'qitish metodlari ta'lim jarayonini interaktiv tashkil etish, o'quvchilarning hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish hamda bilimlarni amaliy faoliyat bilan bog'lash imkonini beradi. Maqolada ushbu metodlarning o'quv motivatsiyasini shakllantirishdagi samaradorligi ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: faol o'qitish metodlari, motivatsiya, guruhli ish, loyihaviy ta'lim, o'yinli ta'lim, interaktiv metodlar, ta'lim samaradorligi.

РОЛЬ АКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ (ГРУППОВАЯ РАБОТА, ПРОЕКТНОЕ ОБУЧЕНИЕ, ИГРОВОЕ ОБУЧЕНИЕ) В ПОВЫШЕНИИ УЧЕБНОЙ МОТИВАЦИИ УЧАЩИХСЯ

Оллаберганова Мадинабону Хасанбой кизи

Ташкентский государственный университет узбекского языка и литературы, стажёр-преподаватель

Аннотация

В статье рассматривается роль активных методов обучения в повышении учебной мотивации учащихся. Особое внимание уделяется таким педагогическим технологиям, как групповая работа, проектное обучение и игровое обучение. Анализируются их возможности в развитии познавательной активности, самостоятельного мышления и творческого подхода учащихся к обучению. Отмечается, что использование активных методов способствует формированию положительной учебной мотивации, развитию коммуникативных навыков и повышению эффективности образовательного процесса.

Ключевые слова: активные методы обучения, мотивация учащихся, групповая работа, проектное обучение, игровое обучение, педагогические технологии.

THE ROLE OF ACTIVE TEACHING METHODS (GROUP WORK, PROJECT-BASED LEARNING, GAME-BASED LEARNING) IN INCREASING STUDENTS' LEARNING MOTIVATION

Ollaberganova Madinabonu Xasanboy qizi

Tashkent State University of Uzbek Language and Literature, Trainee Lecturer

Abstract

This article examines the role of active teaching methods in increasing students' learning motivation. Particular attention is given to group work, project-based learning, and game-based learning as effective pedagogical approaches. The study highlights their impact on students' cognitive activity, independent thinking, and creative engagement in the learning process. The

implementation of active teaching methods contributes to the development of positive learning motivation, collaborative skills, and the overall effectiveness of the educational process.

Keywords: active teaching methods, learning motivation, group work, project-based learning, game-based learning, interactive learning, educational effectiveness.

Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishi va motivatsiyasini oshirish muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Ta'lim jarayonining samaradorligi ko'p jihatdan o'quvchilarning o'quv faoliyatiga bo'lgan ichki qiziqishi, bilim olishga intilishi va faol ishtirokiga bog'liq. Shu sababli pedagogika fanida o'quvchilarning motivatsiyasini shakllantirish va rivojlantirish masalasi dolzarb muammolardan biri sifatida qaralmoqda. An'anaviy o'qitish jarayonida o'quvchilar ko'pincha passiv tinglovchi sifatida qatnashsa, zamonaviy pedagogik yondashuvlar ta'lim jarayonini interaktiv va faol shaklda tashkil etishni talab etadi.

So'nggi yillarda ta'lim tizimida o'quvchilarning bilish faoliyatini faollashtirishga qaratilgan innovatsion pedagogik metodlar keng qo'llanilmoqda. Faol o'qitish metodlari o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, muammolarni hal qilish qobiliyati, ijodiy yondashuvi hamda hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bunday metodlar o'quvchilarni ta'lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylantirib, bilimlarni o'zlashtirish jarayonini yanada samarali tashkil etishga imkon yaratadi. Ayniqsa, guruhli ish, loyihaviy ta'lim va o'yinli ta'lim metodlari o'quvchilarning o'quv faoliyatiga bo'lgan qiziqishini oshirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi.

Guruhli ish metodi o'quvchilarning o'zaro hamkorlikda ishlashini ta'minlab, ularning kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Ushbu metod orqali o'quvchilar o'z fikrlarini erkin ifodalash, muammoli vaziyatlarni birgalikda muhokama qilish hamda jamoaviy qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantiradi. Guruhli faoliyat o'quvchilarning ijtimoiy faolligini oshirib, o'quv jarayonida o'zaro yordam va hamkorlik muhitini yaratadi.

Loyihaviy ta'lim metodi esa o'quvchilarning mustaqil izlanish faoliyatini rivojlantirishga qaratilgan. Ushbu metod orqali o'quvchilar ma'lum bir muammoni o'rganish, ma'lumotlarni tahlil qilish va amaliy natijalar chiqarish jarayonida faol ishtirok etadi. Loyihaviy faoliyat o'quvchilarda tadqiqot olib borish ko'nikmalarini shakllantirib, ularning bilimlarni amaliy faoliyat bilan bog'lash imkoniyatini kengaytiradi.

O'yinli ta'lim metodlari ham o'quvchilarning o'quv motivatsiyasini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Didaktik o'yinlar o'quv jarayonini qiziqarli va samarali tashkil etish imkonini beradi. O'yin orqali o'quvchilar bilimlarni osonroq o'zlashtiradi, ijodiy fikrlash va muammoli vaziyatlarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, o'yinli ta'lim o'quvchilarning emotsional faolligini oshirib, ta'lim jarayoniga bo'lgan ijobiy munosabatni shakllantiradi.

Bugungi kunda ta'lim jarayonini modernizatsiya qilish va o'quvchilarning o'quv motivatsiyasini kuchaytirish masalasi ko'plab pedagogik tadqiqotlarning markazida turibdi. Faol o'qitish metodlaridan samarali foydalanish o'quvchilarning bilish faoliyatini faollashtirib, ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shu sababli guruhli ish, loyihaviy ta'lim va o'yinli ta'lim metodlarining o'quvchilarning motivatsiyasini oshirishdagi ahamiyatini ilmiy jihatdan o'rganish muhim pedagogik vazifa hisoblanadi.

Mazkur maqolaning maqsadi o'quvchilarning motivatsiyasini oshirishda faol o'qitish metodlarining pedagogik imkoniyatlarini tahlil qilishdan iborat. Tadqiqot jarayonida guruhli ish, loyihaviy ta'lim hamda o'yinli ta'lim metodlarining o'quvchilarning bilish faolligi, mustaqil fikrlashi va o'quv jarayoniga bo'lgan qiziqishiga ta'siri o'rganiladi. Mazkur tadqiqot natijalari ta'lim jarayonini yanada samarali tashkil etish hamda o'quvchilarning o'quv motivatsiyasini kuchaytirishga xizmat qiladi.

O'quvchilarning o'quv motivatsiyasini oshirish va ta'lim jarayonida faol o'qitish

metodlaridan foydalanish masalasi pedagogika va psixologiya fanlarida keng o'rganilgan. Zamonaviy ilmiy adabiyotlarda o'quvchilarning motivatsiyasini shakllantirish, ularning bilish faolligini rivojlantirish hamda ta'lim jarayonini samarali tashkil etish muammolari turli nazariy va amaliy yondashuvlar asosida tadqiq qilingan.

Pedagogika va psixologiya sohasida motivatsiya masalalarini o'rganishda ko'plab olimlar muhim ilmiy xulosalar berganlar. Jumladan, A. Maslou va D. MakKlelland motivatsiya nazariyalarini ishlab chiqib, inson faoliyatining ichki rag'batlantiruvchi omillarini tahlil qilganlar. Ularning tadqiqotlarida shaxsning ehtiyojlari va qiziqishlari o'quv faoliyatining muhim motivatsion manbai sifatida ko'rsatib o'tiladi. Bu nazariyalar ta'lim jarayonida o'quvchilarning qiziqishlarini hisobga olish va ularning ichki motivatsiyasini rivojlantirish zarurligini asoslab beradi.

Ta'lim jarayonida faol o'qitish metodlarining samaradorligi masalasi ko'plab pedagog olimlar tomonidan o'rganilgan. Xususan, J. Dyui, L. Vygotskiy va J. Bruner o'z tadqiqotlarida ta'lim jarayonining faol va interaktiv shaklda tashkil etilishi o'quvchilarning bilish faoliyatini rivojlantirishga xizmat qilishini ta'kidlaganlar. L. Vygotskiyning madaniy-tarixiy nazariyasiga ko'ra, o'quvchilar bilimni ijtimoiy muloqot va hamkorlik jarayonida samarali o'zlashtiradi. Shu sababli guruhli ish va hamkorlikda o'qitish metodlari ta'lim jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi.

Guruhli ish metodining pedagogik ahamiyati ko'plab ilmiy tadqiqotlarda yoritilgan. Tadqiqotchilar guruhli faoliyat o'quvchilarning kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirish, ularning ijtimoiy faolligini oshirish hamda o'zaro hamkorlik muhitini shakllantirishda muhim rol o'ynashini ta'kidlaydilar. Guruhli ish orqali o'quvchilar o'z fikrlarini erkin ifodalash, boshqa fikrlarni tinglash hamda jamoaviy qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Loyihaviy ta'lim metodining nazariy asoslari ham pedagogik adabiyotlarda keng yoritilgan. Ushbu metodning rivojlanishida J. Dyui va V. Kilpatrikning ilmiy qarashlari muhim o'rin tutadi. Olimlarning fikricha, loyiha metodi o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish, ularni amaliy faoliyatga jalb etish va bilimlarni real hayot bilan bog'lash imkonini beradi. Loyihaviy ta'lim jarayonida o'quvchilar muammolarni mustaqil o'rganadi, ma'lumotlarni tahlil qiladi va o'z faoliyatining natijalarini taqdim etadi. Bu esa ularning o'quv faoliyatiga bo'lgan qiziqishini oshiradi.

O'yinli ta'lim metodlari ham o'quvchilarning motivatsiyasini oshirishda muhim pedagogik vosita sifatida qaraladi. Didaktik o'yinlar o'quvchilarning emotsional faolligini oshirib, bilimlarni qiziqarli shaklda o'zlashtirish imkonini beradi. Pedagogik tadqiqotlarda o'yinli metodlarning o'quvchilarning ijodiy fikrlashi, mantiqiy tafakkuri va muammoli vaziyatlarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatishi qayd etilgan.

Zamonaviy pedagogik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, faol o'qitish metodlari ta'lim jarayonini interaktiv tashkil etishga yordam beradi va o'quvchilarning o'quv motivatsiyasini sezilarli darajada oshiradi. Guruhli ish, loyihaviy ta'lim va o'yinli ta'lim metodlarining uyg'un holda qo'llanilishi o'quvchilarning bilimlarni chuqur o'zlashtirishiga, ularning mustaqil fikrlashi va ijodiy yondashuvining rivojlanishiga xizmat qiladi.

Umuman olganda, ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, faol o'qitish metodlari o'quvchilarning o'quv motivatsiyasini shakllantirish va rivojlantirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Ushbu metodlardan samarali foydalanish ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga, o'quvchilarning bilish faoliyatini faollashtirishga hamda ularning ta'limga bo'lgan qiziqishini kuchaytirishga xizmat qiladi.

Mazkur tadqiqotda **nazariy-taqqoslash metodi** asosiy metod sifatida tanlandi. Ushbu metod pedagogik hodisalarni ilmiy adabiyotlar, nazariy qarashlar hamda turli pedagogik yondashuvlarni o'zaro qiyosiy tahlil qilish orqali o'rganishga imkon beradi. Nazariy-taqqoslash metodi yordamida faol o'qitish metodlarining mohiyati, ularning o'quvchilarning motivatsiyasiga

ta'siri hamda ta'lim jarayonidagi samaradorligi ilmiy manbalar asosida tahlil qilindi.

Tadqiqot jarayonida guruhli ish, loyihaviy ta'lim va o'yinli ta'lim metodlari pedagogik adabiyotlar va ilmiy tadqiqotlar asosida o'rganilib, ularning o'quv motivatsiyasini shakllantirishdagi o'rni taqqosiy jihatdan tahlil qilindi. Nazariy-taqqoslash yondashuvi orqali an'anaviy o'qitish metodlari bilan faol o'qitish metodlari o'rtasidagi farqlar aniqlanib, ularning o'quvchilarning bilish faolligi, mustaqil fikrlashi va ta'lim jarayoniga bo'lgan qiziqishiga ta'siri baholandi.

Shuningdek, mazkur metod yordamida turli pedagog olimlarning ilmiy qarashlari tahlil qilinib, faol o'qitish metodlarining pedagogik imkoniyatlari aniqlab berildi. Nazariy manbalarni taqqosiy tahlil qilish orqali guruhli ish, loyihaviy ta'lim va o'yinli ta'lim metodlarining o'quv motivatsiyasini oshirishdagi samaradorligi ilmiy jihatdan asoslab berildi.

Shu tariqa, nazariy-taqqoslash metodi tadqiqot mavzusini chuqur o'rganish, faol o'qitish metodlarining pedagogik ahamiyatini aniqlash hamda ularning o'quvchilarning motivatsiyasini shakllantirishdagi o'rnini ilmiy asosda yoritishga xizmat qildi.

Tadqiqot jarayonida o'quvchilarning motivatsiyasini oshirishda faol o'qitish metodlarining pedagogik imkoniyatlari nazariy-taqqoslash asosida tahlil qilindi. Tahlil davomida guruhli ish, loyihaviy ta'lim va o'yinli ta'lim metodlarining o'quvchilarning bilish faolligi, mustaqil fikrlashi hamda ta'lim jarayoniga bo'lgan qiziqishiga ta'siri o'rganildi. Olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, faol o'qitish metodlari o'quvchilarning o'quv faoliyatiga bo'lgan ijobiy munosabatini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega.

Tahlillar natijasiga ko'ra, guruhli ish metodi o'quvchilarning o'zaro hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali pedagogik vosita hisoblanadi. Ushbu metod orqali o'quvchilar o'z fikrlarini erkin ifodalash, muammoli vaziyatlarni muhokama qilish va jamoaviy qaror qabul qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. Guruhli faoliyat o'quvchilarning kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirib, ularning ta'lim jarayonidagi ijtimoiy faolligini oshiradi. Natijada o'quvchilar o'z bilimlarini mustaqil ravishda kengaytirishga intiladi va bu holat ularning o'quv motivatsiyasining oshishiga olib keladi.

Loyihaviy ta'lim metodining tahlili shuni ko'rsatdiki, ushbu metod o'quvchilarning mustaqil izlanish faoliyatini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Loyihaviy faoliyat jarayonida o'quvchilar muammoni o'rganish, ma'lumotlarni tahlil qilish va o'z faoliyatining natijalarini taqdim etish jarayonida faol ishtirok etadi. Bu esa o'quvchilarda tadqiqot olib borish, muammolarni hal qilish va ijodiy fikrlash ko'nikmalarining shakllanishiga xizmat qiladi. Shu bilan birga, loyiha metodidan foydalanish o'quvchilarning bilimlarni amaliy faoliyat bilan bog'lash imkoniyatini kengaytiradi.

O'yinli ta'lim metodining tahlili natijalari ham ushbu metod o'quvchilarning o'quv motivatsiyasini oshirishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi. Didaktik o'yinlar o'quv jarayonini qiziqarli va samarali tashkil etish imkonini beradi. O'yin jarayonida o'quvchilar bilimlarni faol o'zlashtiradi, muammoli vaziyatlarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi va ta'lim jarayoniga ijobiy emotsional munosabat shakllantiradi. Natijada o'quvchilar o'quv faoliyatida faolroq ishtirok etadi.

Nazariy-taqqoslash tahlili shuni ko'rsatdiki, faol o'qitish metodlari an'anaviy o'qitish metodlariga nisbatan o'quvchilarning ta'lim jarayonidagi faolligini oshiradi. An'anaviy ta'limda o'quvchilar ko'proq tayyor bilimlarni qabul qiluvchi rolini bajarsa, faol o'qitish metodlarida ular bilimlarni mustaqil izlash, muhokama qilish va amaliy faoliyat orqali o'zlashtirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu esa o'quvchilarning o'quv motivatsiyasini shakllantirishda muhim omil hisoblanadi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, guruhli ish, loyihaviy ta'lim va o'yinli ta'lim metodlaridan samarali foydalanish o'quvchilarning o'quv motivatsiyasini oshirishga, ularning bilish faoliyatini faollashtirishga hamda ta'lim jarayonining samaradorligini

ta'minlashga xizmat qiladi. Faol o'qitish metodlari o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, ijodiy yondashuvi va hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish orqali zamonaviy ta'lim tizimida muhim pedagogik vosita sifatida namoyon bo'ladi.

Olib borilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, o'quvchilarning o'quv motivatsiyasini oshirishda faol o'qitish metodlaridan foydalanish muhim pedagogik ahamiyatga ega. Zamonaviy ta'lim jarayonida o'quvchilarni bilim olish jarayoniga faol jalb qilish, ularning mustaqil fikrlashini rivojlantirish hamda ta'limga bo'lgan qiziqishini oshirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan guruhli ish, loyihaviy ta'lim va o'yinli ta'lim metodlari o'quvchilarning o'quv faoliyatini faollashtirishda samarali pedagogik vosita sifatida namoyon bo'ladi.

Tadqiqot natijalari guruhli ish metodining o'quvchilarning hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish, ularning kommunikativ qobiliyatlarini shakllantirish hamda jamoaviy faoliyatga bo'lgan qiziqishini oshirishda muhim rol o'ynashini ko'rsatdi. Ushbu metod orqali o'quvchilar o'z fikrlarini erkin bayon etish, muammoli vaziyatlarni muhokama qilish hamda jamoaviy qaror qabul qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. Shuningdek, loyihaviy ta'lim metodi o'quvchilarning mustaqil izlanish faoliyatini rivojlantirish, ularning tadqiqotchilik ko'nikmalarini shakllantirish hamda bilimlarni amaliy faoliyat bilan bog'lash imkoniyatini yaratadi. Loyiha asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshirib, ularning ijodiy fikrlashini rivojlantirishga xizmat qiladi.

O'yinli ta'lim metodlari esa o'quv jarayonini qiziqarli va interaktiv shaklda tashkil etish imkonini beradi. Didaktik o'yinlardan foydalanish o'quvchilarning emotsional faolligini oshirib, bilimlarni oson va samarali o'zlashtirishga yordam beradi. Bu esa o'quvchilarning ta'lim jarayoniga bo'lgan ijobiy munosabatini shakllantirishda muhim omil hisoblanadi. Umuman olganda, faol o'qitish metodlari o'quvchilarning bilish faoliyatini faollashtirish, ularning mustaqil fikrlashini rivojlantirish hamda o'quv motivatsiyasini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ta'lim jarayonida guruhli ish, loyihaviy ta'lim va o'yinli ta'lim metodlaridan samarali foydalanish o'quvchilarning ta'lim jarayonidagi faolligini oshiradi va ta'lim samaradorligini ta'minlashga xizmat qiladi. Shu sababli zamonaviy ta'lim tizimida faol o'qitish metodlarini keng qo'llash o'quvchilarning bilim olish jarayonini yanada samarali tashkil etishning muhim shartlaridan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Dewey J. Democracy and Education. – New York : The Macmillan Company, 2018. – 434 p.
2. Vygotsky L. S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. – Cambridge : Harvard University Press, 1978. – 159 p.
3. Bruner J. The Process of Education. – Cambridge : Harvard University Press, 2009. – 97 p.
4. Johnson D. W., Johnson R. T. Cooperation and Competition: Theory and Research. – Minneapolis : University of Minnesota Press, 2013. – 298 p.
5. Slavin R. E. Educational Psychology: Theory and Practice. – Boston : Pearson Education, 2017. – 560 p.
6. олат Е. С. Современные педагогические и информационные технологии в системе образования. – Москва : Академия, 2019. – 368 с.
7. Кларин М. В. Инновационные модели обучения в зарубежных педагогических поисках. – Москва : Академия, 2018. – 224 с.
8. Сластенин В. А., Исаев И. Ф., Мищенко А. И. Педагогика. – Москва : Академия, 2017. – 576 с.
9. Холиқов А. А. Педагогик маҳорат. – Тошкент : Iqtisod-moliya, 2019. – 240 б.
10. Ишмухамедов Р., Абдуқодиров А. Таълимда инновацион педагогик технологиялар. – Тошкент : Fan va texnologiya, 2020. – 320 б.